

Küreselleşme Sürecinde Güvenlik Alanında Değişimler Karadeniz'in Güvenliğini Yeniden Düşünmek

Bilal Karabulut*

Özet

Bu çalışmada küreselleşme sürecinde güvenlik alanının genişlemesi ve derinleşmesini içeren "yeni güvenlik anlayışı" irdelenmiştir. Çalışmada güvenlik alanındaki geleneksel tehdit algılamalarına eklenen yeni güvenlik tehditlerin neler olduğu ve bu konuda ne gibi önlemler alınabileceği ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde, güvenlik olgusu kavramsal ve teorik açıdan irdelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde, öncelikli olarak küreselleşme süreci kavramsal ve tarihsel açıdan irdelenmiştir. Bu aşamadan sonra küreselleşme sürecinde şekillenen yeni güvenlik anlayışı ele alınmıştır. Çalışmanın temel amacı Karadeniz'in güvenliği konusunda yeni bir perspektif kazandırabilmektir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Küreselleşme, Geleneksel Güvenlik Anlayışı, Yeni Güvenlik Anlayışı, Karadeniz

Abstract

In this study, the "new security conception", which involves the expansion and the deepening of the security field in the globalisation process, is explicated. this study aims at presenting what the new security threats, jointed to traditional threat sense of the security field are and which measures may be taken for this issue. In the fist chapter of the study, the security phenomenon is reviewed conceptually and theoretically. The second chapter encompasses, firstly the discussion of the globalisation process both conceptually and theoretically. After this stage, the new conception of security shaped in the globalisation process is argued out. The main purpose of the study is to gain a new perspective for Black Sea security issues

Keywords: Security, Globalisation, Traditional Security Conception, New Security Conception, Black Sea

GİRİŞ

Bu makalede Karadeniz'in güvenliği konusunda yapılan çalışmalara yeni bir perspektif kazandırmak adına yeni güvenlik anlayışı ele alınmaktadır. Böylesi bir anlayış farklılığı, Karadeniz havzasının güvenliği söz konusu olduğunda, geleneksel güvenlik anlayışın dar kalıplarından kurtulabilmenin önünü açacaktır. Bu bağlamda çalışmada Karadeniz'in güvenliğini ilgilendirilen spesifik olaylardan öte bu sorunların daha net anlaşılmasını sağlayacak teorik bir perspektif olan yeni güvenlik anlayışı irdelenecektir.

* Dr. Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü. bilalkarabulut@yahoo.co.uk

Geleneksel güvenlik anlayışı güvenliği; devlet merkezli, askeri tehdit odaklı bir bakış açısı içinde yorumlamış ve büyük ölçüde suni tehditler güvenlik gündemini belirlemiştir. Soğuk Savaş döneminin "suni" korkular üzerine kurulmuş güvenlik anlayışı günümüzde küreselleşme sürecinin etkisiyle yerini "gerçek" korkulara bırakmıştır. Zira, tehditler hem genişlemiş hem de derinleşmiştir. Bu gelişme güvenlik alanında geleneksel güvenlik anlayışının terk edilmeye başlanmasına ve bu bağlamda yeni bir güvenlik anlayışının doğmasına sebep olmuştur. Yeni bir güvenlik anlayışının doğmasındaki etkili itici güç ise Soğuk Savaş sonrası dönemde ivme kazanan küreselleşme sürecinde yaşanan değişim ve dönüşüm süreçleri olmuştur.

Güvenlik artık yalnızca devletlerin fiziksel anlamda hayatta kalmalarını değil aynı zamanda değerleri, toplumsal ilişkileri ve insanların hayat tarzları ve standartlarının korunmasını da içermektedir.¹ Bunun yanı sıra çevresel tehditler gibi geleneksel anlayış içinde yer bulamayan olgular güvenlik alanında değerlendirilmeye başlanmıştır. Çevresel tehditler günümüzde etkilerini Soğuk Savaş dönemine nazaran daha yoğun bir biçimde hissettirmektedir. Bu tehditler arasında en öne çıkanı ise küresel ısınmadır. Devletlerin böylesine önemli tehditleri görmezden gelmesi neredeyse olanaksız hale gelmiştir.²

Çevresel tehditler gibi yeni yeni ortaya çıkmaya ya da varlıklarını hissettirmeye başlayan diğer tehdit unsurları doğal olarak güvenliğin genişlemesi ve derinleşmesini bir zorunluluk haline getirmiştir. "Ekonomi güvenliği", "bilişim güvenliği", "bilgi güvenliği", "birey güvenliği", "doğal kaynakların güvenliği" v.b başlıklar altında yeni güvenlik alanları şekillenmeye başlamıştır. Böylesi bir değişim süreci devletlerin ve uluslararası örgütlerin de güvenlik algılamalarını dönüştürmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Zira, geleneksel olmayan bu yeni tehditlerle mücadele araçları da farklılaşacaktır. Örneğin, günümüzde bir ülke olası bir hacker (bilgisayar korsanı) saldırısı ile geleneksel askeri araçlarla mücadele edemez. Bu bağlamda askeri önlemlerin yerini teknolojik önlemler almalı ve dolayısıyla bilgisayar mühendisleri ya da uzmanları ilgili ülkenin ulusal savunma yapılanmasında daha etkin roller oynamalıdır. Benzer şekilde çevresel ve ekonomik tehditlerle de askeri araçlarla veya diplomasi gibi geleneksel yöntemlerle mücadele edilemez.

Günümüzde akademik alanda etkili olan; post-modern, post-pozitivist v.b yaklaşımlar ve yoğun bir biçimde kullanılan post-cold war ve post-küreselleşme gibi terimlerin ortak bir mantığı vardır. Bu yaklaşımlar ve terimler özünde bir "karşı oluş" ve/veya "yeniden düşünüşü" savunmaktadır. Küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı yeni güvenlik anlayışı da bu

---

¹ Trevor C. Salmon, "The Nature of International Security", *International Security in the Modern World*, Roger Carey ve Traver C. Salmon (Ed.), St. Martin's Press, New York 1992, s.5.

² Peter H. Gleick, "Water and Conflict -Fresh Water Resources and International Security-", *International Security*, Vol.18, No.1, Summer 1993, s.81.

yaklaşımlara benzer şekilde bir karşı oluşu ve yeniden düşünmeyi içerdiği için post-security olarak adlandırılabilir.

Bu çalışmada, küreselleşmenin ivme kazanmasıyla birlikte güvenlik alanında yaşanan bu değişim sürecini analiz edebilmek adına güvenlik ve küreselleşme kavramları; kavramsal ve teorik açıdan ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu aşamadan sonra küreselleşme süreci ile yaşanan değişim süreci ve bunun güvenlik alanına yansımaları ele alınacaktır. Nihai aşamada ise küreselleşme süreci ile birlikte şekillenmeye başlayan "yeni güvenlik anlayışı" irdelenecektir.

KAVRAMSAL VE TEORİK AÇIDAN GÜVENLİK

Güvenlik sözlük anlamı içinde; "tehlike bulunmaması hali, emin ve rahat olma."³ şeklinde tanımlanabilir. Diğer bir anlatımla güvenlik zarara uğramamak ve korku içinde olmamaktır. Arnold Wolfers bu tanımlamayı iki farklı bileşene bölerek bir güvenlik tanımlamasına ulaşmaya çalışmıştır. Wolfers'a göre güvenlik; objektif anlamda eldeki değerlere yönelik bir tehdidin olmaması, subjektif anlamda ise bu değerlere yönelik bir saldırı olacağı korkusu taşımamaktır.⁴ Bu tanımlamadan hareketle güvenlik olgusunun varlık sebebinin "tehdit" olduğu söylenebilir. Tehdit kavramı ise; bir devlet, toplum ya da bireyin yaşamına veya sahip olduğu değerlere yönelik olumsuz sonuçlar doğurma potansiyeli olan olaylar ya da olgular şeklinde tanımlanabilir.⁵

Uluslararası ilişkiler söz konusu olduğunda bir devlet ya da devletler grubunun, etnik ve dinsel grupların veya bireylerin güvenliği söz konusudur.⁶ Tam güvenlik mümkün olmadığı için burada göreceli bir güvenlik söz konusudur. André Comte-Sponville'in de vurguladığı gibi; "güvenlik, her zaman devam edecek ve her zaman yeniden başlayacak bitmeyen bir "savaş"tır. Bu ulaşılabilecek bir amaç değildir."⁷

Günümüz koşullarında güvenlik; insan hayatını tehdit eden risklerin azaltılması ya da ortadan kaldırılması şeklinde yeniden tanımlanmalıdır.⁸ Zira, günümüzde tehditlerin yanı sıra riskler ön plana çıkmaya başlamıştır. Fakat bu yeniden tanımlama bilimsel bir etkinlikten öte politik veya ideolojik bir araç şeklinde ortaya çıkmaktadır. David Baldwin'e göre güvenlik kavramını yeniden tanımlama, son dönemlerde disiplin içi bir endüstri haline gelmiştir. Bununla birlikte, bu gibi çabaların büyük bölümü, güvenlik kavramının kendisiyle ilgili

³ Meydan-Larousse, Meydan Yayınları, İstanbul, 1979, s.246.

⁴ Barry Buzan, *People, States And Fear: An Agenda For International Security Studies In The Post-Cold War Era*, Harvester Wheatsheaf, New York 1991, s.17.

⁵ Elke Krahmman, "From State To Non-State Actors: The Emerge Of Security Governance", *New Threats And New Actors In International Security*, Elke Krahmman (Ed.), Palgrave Macmillan, 2005, s.4.

⁶ Alan C. Lamborn ve Joseph Leggold, *World Politics Into The Twenty-First Century*, Pearson, USA 2003, s.225.

⁷ Mehmet Ali Bal, *Modern Devlet ve Güvenlik*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2003, s.21-22.

⁸ Peter Hough, *Understanding Global Security*, Routledge, London 2004, s.19.

olmaktan çok, ulus devletlerin politika gündemlerinin yeniden tanımlanması ile ilgilidir. Bu genellikle, dış askeri tehditlere karşı geleneksel güvenlik kaygısına ek olarak insan hakları, ekonomi, çevre, uyuşturucu madde trafiği, salgın hastalıklar, suç ya da sosyal adaletsizlik gibi konulara büyük oranda öncelik kazandırmak için sunulan teklifler şeklini almaktadır. Bu gibi teklifler, genelde hangi halkların ya da insan gruplarının hangi değerlerinin korunması gerektiği hakkında normatif tartışmalar ile bu değerlere yönelik tehditlerin doğası ve büyüklüğüne dair ampirik tartışmaların karışımıyla desteklenmektedir. Fakat, yapılması gereken güvenlik politikalarından öte güvenlik algılamalarının yeniden inşa edilmesidir.⁹

KAVRAMSAL VE TEORİK AÇIDAN KÜRESELLEŞME

Genel olarak bakıldığında küreselleşme; sermayenin, malların, hizmetlerin ve kültür varlıklarının, bilim ve teknoloji imkanlarının sınırları aşan bir süreci hem de oldukça karışık, karmaşık, inişli-çıkışlı, zaman zaman çelişkili, etkilediği alanlarda ne gibi sonuçlar doğuracağı ve doğacak sonuçlardan bizzat kendisinin nasıl etkileneceği bugünden asla kestirilemeyecek olan bir süreci, yahut süreçler topluluğunu akla getirmektedir¹⁰.

Küreselleşme süreci ile ilgili vurgulanması gereken başlıca üç nokta vardır. Birincisi küreselleşme tek başına "taftar" ya da "karşıt" olunacak bir olgu değildir. Örneğin küreselleşmenin teknolojik alanda sebep olduğu değişimler olumlu karşılıp desteklenirken, gelir dağılımında sebep olduğu etkiler konusunda hassas olunmalı ve daha fazla çalışma yapılmalıdır. Ayrıca küreselleşmenin daha iyi yönetilebileceğine dair görüşler de dünyamızı muhtemel risklere karşı daha korunaklı bir yer haline getirmesi açısından hayati öneme sahiptir. İkincisi küreselleşme diyalektik bir süreçtir ve kendi iç çelişkileriyle birlikte varlığını sürdürmektedir. Bu durum onun aynı zamanda hem "homojenleştirici" hem de "parçalayıcı" özelliğini anlamamızı kolaylaştırabilir. Üçüncüsü ise küreselleşmenin önceden belirlenmiş bir kaderinin olmamasıdır. Küreselleşmenin geleceği büyük oranda insanların ona karşı takınacağı "küresel" tutum ile yakından alakalıdır. Bu süreçte insanlar hem nesne-çünkü küreselleşmeden etkilenmektedir-, hem de özne-çünkü bu süreci eylem ve düşünceleriyle etkilemektedirler- olabilmektedirler. Bir anlamda insanların tercihlerinin, küreselleşmenin kaderini yazacağını söylemek yanlış olmasa gerektir.¹¹

⁹ David A. Baldwin, "Güvenlik Kavramı", Çiğdem Şahin (Çev.), *Uluslararası Güvenlik Sorunları*, Kamer Kasım ve Zerrin A. Bakan (Ed.), Asam Yayınları, Ankara 2004, s.2.

¹⁰ Mehmet S. Aydın, "Küreselleşmeye Genel Bir Bakış", *Siyasi, Ekonomik Ve Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme*, Mehmet S. Aydın, Mustafa Erdoğan, Ali Yaşar Sanbay, Süleyman Hayri Bolay ve Mehmet Altan, Ufuk Kitapları, İstanbul 2002, S.13.

¹¹ Mustafa Kutlay, "Büyük Küreselleşme Tartışması: Mit mi, Gerçek mi?", <http://www.usakgundem.com/makale.php?id=290>

Küreselleşme sürecinin ivme kazanmasına paralel olarak dünyada hemen her alanda değişim ve dönüşümler yaşanmıştır/yaşanmaktadır. Bu gelişmelerden bazıları şöyle sıralanabilir: Fiber optik kablolar, ses hızını aşan uçaklar, ses ve görüntü iletişimindeki gelişmeler, internet, uydular, kredi kartları, faksler, elektronik satış noktaları, cep telefonları, elektronik borsa işlemleri, hızlı trenler vb¹². Bu değişimler bazı istatistiksel verilerle daha iyi analiz edebilir. Örneğin, her yıl 500 milyonun üzerinde insan havaalanları vasıtası ile dünya üzerinde seyahat etmektedir. Bu yolla sadece insanlar değil aynı zamanda imajlar, bilgi, para, teknolojiler ve ülkelerin tek başlarına kontrol edemedikleri ya da etmek istemedikleri zararlı ve suç unsuru şeylerde dünya üzerinde dolaşmaktadır¹³. Yüzyıl öncesine kadar bir elin parmakları kadar hükümetler-dışı organizasyonların sayısı günümüzde 25.000 dolayındadır¹⁴.

Yaşanan bu değişim sürecinin tüm toplumları kapsadığını söylemek ise güçtür. Örneğin, internet kullanıcılarının % 38.3' ü ABD' de yaşamaktadır¹⁵. Buna karşın Afrika, Ortadoğu ve Asya'nın çoğu ülkesinde internet kullanımı oldukça düşüktür. Bu örnek göstermektedir ki dünyanın tümüyle küreselleşmesi söz konusu değildir.

Küreselleşmeyle beraber değişen bir diğer alan da siyaset kurumudur. Günümüzde alışlagelmiş politikalar ve mevcut partiler artık enerjilerini yitirmektedirler¹⁶. Ayrıca, siyasi partilerin birbirine benzemeye başlaması da seçimlerin meselelerden ziyade imajlar etrafında gerçekleşmesine ve üslubun özden daha önemli olmasına yol açarken, bilim adamlarının "seçeneksiz demokrasiler" etiketini yapıştırmasına ve eleştiricilerin de parlamenter demokrasinin ve siyasi partilerin artık iş görmedikleri izlenimini edinmeye başlamasına sebep olmaktadır¹⁷.

Akademik dünyanın da küreselleşme süreciyle birlikte belirli bir dönüşüm süreci yaşadığı, yaşamadıysa bile yaşamak zorunda olduğu aşikardır. Örneğin, küreselleşme süreciyle birlikte uluslararası ilişkiler disiplinin dünya politikasını analiz etme konusunda yetersiz olduğunu savunan yazarlar vardır¹⁸. Bu bağlamda, küreselleşme süreciyle birlikte akademik çevrelerin uluslararası ilişkiler (international relations) yerine dünya politikası (world politics) terimini daha sık kullandığı görülmektedir. Bu durum, ilişki biçiminin yalnızca uluslar arasında olmadığı; Hükümetler Dışı Örgütler (Non-Governmental

¹² John Urry, "Küreselleşme ve Vatandaşlık", Çev. Davut HANER, *Türkiye Günlüğü*, Sayı:64, Kış-2001, s.90.

¹³ Bir takım tehlikeli hastalıkların artan turizm ve seyahatlerle ülkeden ülkeye taşınması ve artması (AIDS vb. gibi) bu zararlılara örnek olarak gösterilebilir. John URRY, *a.g.m.*, s.90.

¹⁴ David Robertson, *The Routledge Dictionary of Politics*, Routledge, London 2004, s.209.

¹⁵ John Baylis ve Steve Smith, *The Globalization of World Politics -An Introduction to International Relations-*, Oxford University Press, New York 2001, s.545.

¹⁶ Paul Hirst ve Grahame Thompson, *Küreselleşme Sorgulanıyor*, Çev. Çağla Erdem ve Elif Yücel, Dost Kitabevi, Ankara 1998, s.211.

¹⁷ Richard Falk, *Yırtıcı Küreselleşme -Bir Eleştiri-*, Çev. Ali Çaksu, Küre Yayınları, İstanbul 2001, s.5.

¹⁸ John Baylis ve Steve Smith, *a.g.e.*, s.25.

Organizations NGO), çok uluslu şirketler gibi birçok aktörün de söz sahibi olduğunun bilincine varılmasının kabulü olarak görülebilir.

Örneklerden anlaşılacağı üzere küreselleşme süreci dünyadaki hemen hemen tüm bireyleri, kurumları, devletleri, anlayış ve algılayışları ve de olguları belli oranlarda etkilemiş veya değiştirmiştir. Bu olgulardan biri de "güvenlik"tir. Soğuk Savaş sonrası dönemde şekillenen "Yeni Güvenlik Anlayışı"nın özünü küreselleşme sürecinde yaşanan değişimler meydana getirmektedir.

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE YENİ BİR GÜVENLİK ANLAYIŞININ DOĞUŞU

Küreselleşme, yeni bir olgu olmamakla birlikte, Soğuk Savaş sonrası dönemde etkisini bilimin ve yaşamın tüm alanlarında hissettirmeye başlamış ve bu bağlamda güvenlik alanı da bu dönüşümden payını almıştır. Küreselleşme olgusunun güvenlik alanına girmesi Soğuk Savaş sonrası döneme ilişkin güvenlik arayışları ile birlikte olmuştur.¹⁹ Soğuk Savaş sonrası dönemde küreselleşme sürecinin hemen her alanda yaratmış olduğu dönüşüm süreci sonucu tehdit algılamaları çeşitlenmiş, bu bağlamda güvenlik kavramının genişleme ve derinleşme süreci hızlanmıştır. Güvenlik kavramının "genişlemesi" askeri güvenliğin yanı sıra ekonomik, çevresel, toplumsal v.b askeri olmayan güvenlik alanlarının da güvenlik alanı içine dahil edilmesi sürecidir. Güvenlik kavramının "derinleşmesi" ise devletlerin yanı sıra bireylerin, grupların ve diğer devlet dışı birimlerin de güvenlik çalışmalarında analiz birimi olarak ele alınması sürecidir.²⁰

Geleneksel güvenlik anlayışının maruz kaldığı yoğun eleştiriler ve bunun sonucunda yeni bir güvenlik anlayışının doğmaya başlaması suni bir akademik gayretten öte mevcut gerçeklerin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Zira, Soğuk Savaş sonrası dönemde küreselleşme sürecinin itici gücüyle devlet, savaş ve tehdit gibi güvenlik olgusunun temel kavramları sorgulanmaya başlamıştır.²¹ Diğer bir anlatımla, küreselleşme sürecinde yaşanan tehdit çeşitlenmesi güvenliğin dönüşümünü adeta bir zorunluluk haline getirmiştir.

Güvenlik algılamalarında meydana gelen değişimin en önemli sebeplerinden birisi, tehdidin tek boyutlu, devletten devlete olma klasik konumundan çıkarak, asimetrik ve çok boyutlu bir konuma ulaşmasıdır. Bu durum, günümüz tehditleri ile mücadelede klasik yapılanma ve anlayışların geçerliliğini tamamen yitirdiğine işaret etmektedir. Bunun yanında risk ve tehditlerin kaynağının, zamanının ve şeklinin önceden tahmin edilmesinin,

---

¹⁹ Ünal Acar ve Ömer Urhal, *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terörizm*, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s.178.

²⁰ Roland Paris, "Human Security -Paradigm Shift or Hot Air?-", *International Security*, Vol: 26, No: 2, Fall 2001, s.97.

²¹ Benjamin Miller, "The Concept of Security: Should it be Redefined", *Journal of Strategic Studies*, Vol. 24, No. 2, June 2001, s.18.

Soğuk Savaş döneminin aksine imkansız bir hale geldiği yeni güvenlik ortamında, mücadele alanı bütün dünya olarak ortaya çıkmıştır.²²

Küreselleşme sürecinin güvenlik alanına etkisi; güvenliği çok taraflı (devlet dışı birimleri de barındıran), çok boyutlu (askeri boyutun yanı sıra ekonomik, sosyal, çevresel v.b boyutları da barındıran) ve karmaşık (tehditlerin kaynağının belirlenebilmesi, bertaraf edilme yöntemleri v.b konularda yaşanan karmaşıklıklar) bir alan haline getirmesi olarak özetlenebilir. Küreselleşme sürecinin güvenlik alanına etkileri konuyu somutlaştırmak adına şu şekilde sıralanabilir:

1-Güvenlik Alanında Yeni Tehditlerin Ortaya Çıkması: Siber Terör, bilimsel çalışmaların ekolojik dengeyi bozma girişimleri (genetik bilimi), yeni tür hastalıklar (Kuş gribi) v.b

2-Geçmişte Var Olan Fakat Güvenlik Alanı İçinde Düşünülmeyen Konuların Güvenlik Alanına Eklemlenmesi: Birey Güvenliği, Çevre Güvenliği v.b

3-Geleneksel Güvenlik Tehditlerinin Dönüşüm Yaşamaları: Terör, savaş, organize suçlar v.b tehditlerin kabuk değiştirmesi ve yeni formlarda ortaya çıkmaları.

Herald Müller'e göre yeni güvenlik anlayışı bünyesinde değerlendirilebilecek yeni güvenlik alanları şunlardır: Toplumsal güvenlik, birey güvenliği, küresel güvenlik, ekonomi güvenliği, bilgi güvenliği ve çevresel güvenlik.²³ Bu güvenlik alanları çeşitlendirilebilir (örneğin bilişim güvenliği eklenebilir) ya da daraltılabilir (kimi yazarlar birey güvenliğini diğer güvenlik alanlarının tamamını içine alan bir olgu olarak değerlendirmektedirler.). Burada güvenlik alanının bilimsel çerçevesini çizme konusundaki bir tartışma söz konusudur. Yeni güvenlik anlayışı göreceli olarak yeni bir bilimsel arayış olduğu için böylesi bir tartışma doğaldır. Alanın sınırlarının çizilmesi zamanla daha belirgin hale gelecektir.

1990'lı yıllarda küreselleşme sürecinin ivme kazanmasıyla beraber küreselleşme ile güvenlik arasındaki ilişkileri ele alan pek çok çalışma yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalardan hiper-küreselleşmeciler olarak adlandırılan ekolün yazarlarına göre küreselleşme süreci dünyayı daha güvenli bir yer haline getirecektir. Bu optimist bakış açısına göre küreselleşen devletler sorunlarını daha barışıl yollarla çözmeye alışacaklardır. Zira, bu devletler ticari ilişkilerini sekteye uğratabilecek gelişmelere set çekmek isteyeceklerdir. Diğer bir anlatımla ekonomik maliyetler tüm hesaplamaların önüne geçecektir.²⁴ Hiper-küreselleşmecilerin söylediği gibi zamanla

²² Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın "Güvenliğin Yeni Boyutları ve Uluslararası Örgütler" Konulu Uluslararası Sempozyum Açılış Konuşması.

http://www.tsk.mil.tr/10_ARSI/10_1_Basin_Yayin_Faaliyetleri/10_1_7_Konusmalar/2007/konusma_sempozyum31052007.htm

²³ Herald Müller, "Security Cooperation", *Handbook of International Relations*, Walter Carlsnaes, Thomas Risse ve Beth A. Simmons (Ed.), SAGE Publications, London 2005, s.369.

²⁴ Pınar Bilgin, "Turkey's Changing Security Discourses: The Challenge of Globalisation", *European Journal of Political Research*, January 2005, Vol.44, Issue 1, s.178.

görülmüştür ki devletler ekonomik maliyetleri tüm hesaplamaların önüne geçirmiştir. Fakat, bu güvenlik alanındaki sorunları önleyememiş aksine körüklemiştir. Örneğin, ABD ve Çin'in Kyoto Protokolü'nü imzalamalarının temel sebebi ekonomik kaygılardır. Bu nedenle hiper-küreselleşmecilerin aksine küreselleşme sürecinin güvenlik alanındaki sorunları daha da arttığı söylenebilir.

Robert C. Johansen'e göre küresel güvenliğin sağlanması şu beş prensibin hayata geçirilmesiyle mümkündür: Mütakabiliyet, eşitlik, sürdürülebilir çevre, demokratikleşme ve silahsızlanma.²⁵ Bu prensiplerin teorik anlamda geçerliliği olsa dahi pratikte subjektif yaklaşımlarla politize edildikleri görülmektedir. ABD, İran'ın nükleer silahlara sahip olmasını engellemek adına elinden geleni yapsa da kendisi nükleer silahlarını azaltma konusunda herhangi bir adım atmamaktadır. Yine benzer şekilde AB ülkeleri demokrasi havariliği yaparken bunu küresel güvenliği sağlama adına değil ulusal çıkarlarını maksimize etme adına kullanmaktadırlar. Bu nedenle yeni güvenlik anlayışı çerçevesinde küresel güvenliğin sağlanması adına yürütülen faaliyetler teoriden pratiğe geçirilememektedir.

SONUÇ YERİNE

Soğuk Savaş'ın sona ermesi belirli bir tarihsel dönemin bitmesine ve yeni bir sürecin başlamasına sebep olmuştur. Bu yeni dönemde uluslararası ilişkiler alanındaki algılamalar değişmeye ve geçmiş dönemin paradigmaları sorgulanmaya başlanmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan bu yeniden düşünüş sürecinin temel dinamiği ise küreselleşme olgusu olmuştur. Günümüz dünyası hemen her alanda olduğu gibi güvenlik alanında da küreselleşmenin yaşandığı bir dünyadır. Küreselleşme süreci ile beraber güvenlik sorunları da küresel hale gelmeye başlamıştır. Ülkelerin tek başlarına mücadele edemeyecekleri bu yeni sorunların üstesinden gelmesinin en etkili yolu "uluslararası kurumsallaşma"dır.²⁶ Ayrıca güvenliğin yeniden tanımlanması ve genişleyen güvenlik gündemiyle başa çıkmak için daha kapsamlı bir yaklaşım ve uzun dönemli bir perspektif geliştirilmelidir.²⁷

Güvenliğin anlamı genişlerken, tehdit odaklarının belirginliği ve somutluğu giderek kayboluyor. Artık ulusal ve uluslararası güvenlik sorunları da iç içe geçmeye başlıyor ve aralarındaki ayırım gittikçe belirsizleşiyor. Güvenlik tehditleri, artık yalnızca ulus devletlerden değil, ulus-altı gruplardan (teröristler, milisler, etnik veya dinsel gruplar) kaynaklanabiliyor. Bu ulus-altı gruplar, hem kendi uluslarına hem de başka uluslara yönelik tehditler

---

²⁵ Robert C. Johansen, "Building World Security: The Need for Strengthened International Institutions", Michael T. Klare ve Daniel C. Thomas (Ed.), *World Security Challenges For A New Century*, St. Martin's Press, New York 1994, s.377.

²⁶ Robert C. Johansen, *a.g.m.*, s.373.

²⁷ Ken Booth, "Güvenlik ve Özgürleş(tir)me", *Avrasya Dosyası -Güvenlik Bilimleri Özel-*, Cilt.9, Sayı.2, Yaz 2003, s.64.

yaratabiliyor, hatta devletlerin dış politikalarını, onların siyasal otoritelerinin veya halklarının istemi dışında yönlendirebiliyorlar.²⁸

Bunun yanı sıra doğal tehditler ve çevresel tehditler günümüzde askeri tehditlerin önüne geçmeye başlamaktadır. Sayıları giderek artan göstergeler, insan faaliyetlerinin çevre üzerinde kötü, bazen de geriye dönülmez etkileri olduğunu, dünyanın faaliyetlerini itidalli bir biçimde yönetme yoluyla şimdiki dengesizlikleri giderme zorunda olduğunu göstermektedir. Yoksulluk, nüfus, tüketim ve çevre arasındaki ilişkilerle bunların karşılıklı etkileşiminin sistemik yapısı daha açık seçik biçimde ortaya konmalıdır. Bunların yönetimine ve Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun önerdiği ve Haziran 1992'deki Dünya Zirvesi'nde onaylanmış olan sürdürülebilir kalkınma disiplinine bağlanmaya dönük olarak da daha entegre ve küresel yaklaşımlara ihtiyaç vardır²⁹. Bu nedenle özellikle çevresel tehditlerle mücadele konusunda devletlerin, uluslararası örgütlerin ve bireylerin geleneksel anlayışları terk ederek daha duyarlı olması gerekmektedir.

Günümüz dünyası geleneksel kalıplar içinde idrak edilebilmenin çok uzağındadır. Bu nedenle yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yaklaşımlar geliştirilirken göz önünde bulundurulması gereken temel gerçek küreselleşmenin varlığıdır. İster küreselleşme taraftarı ister küreselleşme karşıtı olunsun, anlaşılması gereken temel nokta küreselleşmenin geri döndürülemez bir süreç olduğudur. Böylesine bir farkındalık bireylerin ve devletlerin değişen koşullara adapte olmalarını kolaylaştıracaktır. Küreselleşme sürecinin güvenlik alanına etkileri orta ve uzun vadede daha net ortaya çıkacaktır. Fakat, şimdiden öngörülebilir bir gerçek vardır ki küreselleşme süreci dünyayı daha güvenli bir yer haline getiremeyecektir. Bu nedenle küreselleşmenin mevcut formu sürdürülebilir bir süreç olmaktan uzaktır.

Bu bilgiler ışığında Karadeniz havzasının güvenliği de yeniden düşünülmeli ve yeni güvenlik anlayışı çerçevesinde incelenmelidir. Karadeniz havzasının güvenliğini tehdit eden olgular ele alınırken yalnızca geleneksel tehdit türlerinden hareket edilmemeli, çevresel tehditler gibi diğer tehdit türleri de analizlere dahil edilmelidir.

---

²⁸ Haluk Özdemir, 11 Eylül: Post-Modern Savaşın Miladı ya da Dış Politika Mücadelelerinin Görünmeyen Boyutu, <http://web.ttnet.net.tr/ozdemirler/makale.htm>. Bu makale, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nde yayınlanmıştır (cilt 7, sayı 1, 2002, s. 153-173).

²⁹ Belkis Çorakçı Dışbudak (Çev.), Küresel Komşuluk -Küresel Yönetim Komisyonu'nun Raporu-, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, İstanbul 1996, s.30.

KAYNAKÇA

- ACAR Ünal ve Ömer URHAL, *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terörizm*, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.
- AYDIN Mehmet S., "Küreselleşmeye Genel Bir Bakış", *Siyasi, Ekonomik ve Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme*, Mehmet S. Aydın, Mustafa Erdoğan, Ali Yaşar Sarıbay, Süleyman Hayri Bolay ve Mehmet Altan, Ufuk Kitapları, İstanbul 2002.
- BAL Mehmet Ali, *Modern Devlet ve Güvenlik*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2003.
- BALDWIN David A., "Güvenlik Kavramı", Çiğdem ŞAHİN (Çev.), *Uluslararası Güvenlik Sorunları*, Kamer Kasım ve Zerrin A. Bakan (Ed.), ASAM Yayınları, Ankara 2004, ss.1-36.
- BAYLIS John ve Steve SMITH, *The Globalization of World Politics -An Introduction to International Relations-*, Oxford University Press, New York 2001.
- BİLGİN Pınar, "Turkey's Changing Security Discourses: The Challenge of Globalisation", *European Journal of Political Research*, January 2005, Vol.44, Issue 1.
- BOOTH Ken, "Güvenlik ve Özgürleş(tir)me", *Avrasya Dosyası -Güvenlik Bilimleri Özel-*, Cilt: 9, Sayı: 2, Yaz 2003, ss.51-70.
- BUZAN Barry, *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, Harvester Wheatsheaf, New York 1991.
- ÇORAKÇI DİŞBUDAK Belkıs (Çev.), *Küresel Komşuluk -Küresel Yönetim Komisyonu'nun Raporu-*, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, İstanbul 1996.
- FALK Richard, *Yırtıcı Küreselleşme -Bir Eleştiri-*, Çev. Ali ÇAKSU, Küre Yayınları, İstanbul 2001.
- Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın "Güvenliğin Yeni Boyutları ve Uluslararası Örgütler" Konulu Uluslararası Sempozyum Açış Konuşması. http://www.tsk.mil.tr/10_ARSIV/10_1_Basin_Yayin_Faaliyetleri/10_1_7_Konusmalar/2007/konusma_sempozyum31052007.htm
- GLEICK Peter H., "Water and Conflict -Fresh Water Resources and International Security-", *International Security*, Vol. 18, No. 1, Summer 1993, ss.79-112.
- HIRST Paul and Grahame THOMPSON, *Küreselleşme Sorgulanıyor*, Çev. Çağla ERDEM-Elif YÜCEL, Dost Kitabevi, Ankara 1998.
- HOUGH Peter, *Understanding Global Security*, Routledge, London 2004.
- JOHANSEN Robert C., "Building World Security: The Need for Strengthened International Institutions", Michael T. KLARE and Daniel C. THOMAS (Ed.), *World Security Challenges For A New Century*, St. Martin's Press, New York 1994, ss. 377-394.
- KRAHMANN Elke, "From State to Non-State Actors: The Emerge of Security Governance", *New Threats and New Actors in International Security*, Elke Krahmann (Ed.), Palgrave Macmillan, 2005, ss.3-19.
- KUTLAY Mustafa, "Büyük Küreselleşme Tartışması": Mit mi, Gerçek mi?", <http://www.usakgundem.com/makale.php?id=290>

- LAMBORN Alan C. ve Joseph LEPCOLD, *World Politics into the Twenty-First Century*, Pearson, USA 2003.
- Meydan-Larousse, Meydan Yayınları, İstanbul 1979.
- MILLER Benjamin, "The Concept of Security: Should it be Redefined", *Journal of Strategic Studies*, Vol. 24, No. 2, June 2001.
- MÜLLER Herald, "Security Cooperation", *Handbook of International Relations*, Walter CARLSNAES, Thomas RISSE ve Beth A. SIMMONS (Ed.), SAGE Publications, London 2005, ss.369-391.
- ÖZDEMİR Haluk, 11 Eylül: Post-Modern Savaşın Miladı ya da Dış Politika Mücadelelerinin Görünmeyen Boyutu, <http://web.ttnet.net.tr/ozdemirler/makale.htm>. Bu makale, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nde yayınlanmıştır (cilt 7, sayı 1, 2002, s. 153-173).
- PARIS Roland, "Human Security –Paradigm Shift or Hot Air?-", *International Security*, Vol: 26, No: 2, Fall 2001.
- ROBERTSON David, *The Routledge Dictionary of Politics*, Published by Routledge, London 2004.
- SALMON Trevor C., "The Nature of International Security", *International Security in the Modern World*, Roger Carey ve Trevor C. Salmon (Ed.), St. Martin's Press, New York 1992, ss.1-17.
- URRY John, "Küreselleşme ve Vatandaşlık", Çev. Davut HANER, *Türkiye Günlüğü*, Sayı:64, Kış-2001.